

Medale Oddziału Gdańskiego SEP

Dariusz Świsulski

Historia medalierstwa na ziemiach polskich sięga XVI wieku, kiedy sztuka ta dotarła z Włoch. Za pierwszy medal uważa się srebrny krążek wybity w 1508 roku przez biskupa wrocławskiego Jana Turzona na pamiątkę pobytu króla Czech i Węgier – Władysława II Jagiellończyka w Nysie [1].

Początkowo medale upamiętniały ważne wydarzenia w kraju i w rodzinie królewskiej. Później związane były również z dworami możnowładców, regionami, miastami, czy instytucjami. Ważną rolę w okresie zaborów pełniły medale patriotyczne.

Obecnie najczęściej spotykane są medale pamiątkowe, których zadaniem jest upamiętnienie ważnych wydarzeń, rocznic, czy osób, ale również medale nagrodowe, dla zasłużonej osoby lub za zwycięstwo np. w rywalizacji sportowej.

Podobnie jak moneta, medal posiada stronę główną – awers oraz stronę uzupełniającą – rewers. Dla monet awersiem jest strona z godłem państwowym. Natomiast w medalach awersiem jest strona zawierająca temat medalu, bogatsza w informacje. Spotykane są medale, w których trudno wyróżnić stronę główną oraz takie, które posiadają tylko jedną stronę.

W swojej 65-letniej powojennej historii, Oddział Gdański SEP był inicjatorem emisji trzech medali jubileuszowych, z okazji trzydziesto-, czterdziesto- i pięćdziesięciolecia Oddziału. Wybity został również medal im. prof. Stanisława Szpora.

W niniejszym opracowaniu uwzględniono dodatkowo medal wybity z okazji zorganizowanego w Gdańsku w 1987 roku XXIV Zjazdu Delegatów, medal im. prof. Alfonsa Hoffmanna, a także medale upamiętniające Dom Technika – siedzibę Gdańskiego Oddziału SEP.

W 1977 roku został wybity medal z okazji 30-lecia Oddziału Gdańskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

Medal 30-lecia Oddziału Gdańskiego SEP

Na awersie na tle konturu Wybrzeża Gdańskiego umieszczone jest logo SEP (litery SEP otoczone okrągłą obwódką), poniżej w pięciu wierszach napisy: 1932 / GDYNIA / 1947 / 1977 / GDAŃSK. Z prawej strony napisów herby Gdyni i Gdańska. Medal sygnowany na awersie ZP i TG. W górnej części rewersu znajduje się logo SEP, poniżej w czterech wierszach napis STOWARZYSZENIE / ELEKTRYKÓW / POLSKICH / ODDZIAŁ GDAŃSKI. W dolnej części motyw dekoracyjny w kształcie gałązki. Medal o średnicy 64 mm został wybity w Gdańskiej Stoczni Remontowej. Autorem projektu jest Zygmunt Przechowski, wykonawcą stempla Tadeusz Gajor [2].

Przy okazji warto przypomnieć, że pierwotny znak SEP, używany od 1933 roku, różnił się od obecnego położeniem poprzeczki litery E w połowie wysokości [3].

Znak SEP od 1933 roku

Znak SEP od 1957 roku

Znak o obowiązującym aktualnie wyglądzie, z opuszczoną poprzeczką litery E, jest używany od 1957 roku, choć zdarzały się przypadki późniejszego stosowania znaku w poprzedniej wersji [3]. Od 2006 roku logo SEP jako znak towarowy jest prawnie chroniony.

Z 1987 roku pochodzi medal wybity z okazji 40-lecia Oddziału Gdańskiego SEP.

Medal 40-lecia Oddziału Gdańskiego SEP

Na awersie medalu przedstawiono dwumasztowy jacht na tle zabudowy Gdańska: kamieniczek i wieży kościoła mariackiego i św. Katarzyny. W otoku napis: GDYNIA · 1932 + GDAŃSK · 1947-1987. U dołu: SEP. Na rewersie znajduje się herb Gdańska podtrzymywany przez lwy, pod nim napis: GDAŃSK. W otoku: STOWARZYSZENIE ELEKTRYKÓW POLSKICH. U góry: SEP. Medal sygnowany na rewersie: ZP. Medal o średnicy 69 mm. Autorem projektu jest Zygmunt Przechowski.

Kolejny medal został wybity w 1997 roku z okazji 50-lecia Oddziału Gdańskiego SEP.

Medal 50-lecia Oddziału Gdańskiego SEP

W centrum awersu, na tle ornamentu z liści, umieszczono logo SEP. Na nim napis: 50 / LAT, poniżej: GDAŃSK / 1947-1997. W otoku napis: STOWARZYSZENIE ELEKTRYKÓW POLSKICH. Na awersie sygnatura ZP. Na rewersie przedstawiono zabudowę Gdańska z kamienicami i kościołami. Na jej tle, w dolnej części herb Gdańska podtrzymywany przez lwy. W górnym półotoku napis: TYSIĄCLECIE GDAŃSKA, przed napisem i po nim motyw roślinny. U dołu daty: 997-1997. Medal sygnowany na rewersie ZP i TG. Medal o średnicy 69 mm. Autorami medalu są Zygmunt Przechowski i Tadeusz Gajor.

W 2007 roku Zarząd Oddziału Gdańskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich, w porozumieniu z Wydziałem Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, wydał medal pamiątkowy profesora Stanisława Szpora [4]. Na awersie medalu znajduje się podobizna profesora, poniżej jego podpis. W otoku napis: PROF. STANISŁAW SZPOR. 1908 – 1981. Na rewersie umieszczono napis: UCZONY ŚWIATOWEJ SŁAWY, / TWÓRCA GDAŃSKIEJ SZKOŁY / OCHRONY ODGROMOWEJ, / WYCHOWAWCA WIELU POKOLEŃ / ELEKTRYKÓW / GDAŃSK 2007. W tle słup energetyczny i piorun. Medal został wybity w Mennicy Polskiej z tombaku patynowanego, według projektu rzeźbiarki Dąbrówki Tyślewicz, średnica 70 mm.

Medal prof. Stanisława Szpora

Zgodnie z regulaminem [5], medal jest nadawany przez Kapitułę na podstawie wniosku, który uzyskał pozytywną opinię Zarządu Oddziału Gdańskiego SEP. W skład Kapituły wchodzi: dziekan Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, prezes Oddziału Gdańskiego SEP, wiceprezes Oddziału Gdańskiego SEP, kierownik Katedry Wysokich Napięć i Aparatów Elektrycznych Politechniki Gdańskiej, członek rodziny profesora Stanisława Szpora. Medal może być nadany osobie fizycznej lub instytucji, która w działalności zawodowej bądź społecznej wyróżnia się wdrażaniem zasad wyznawanych przez Stanisława Szpora i kieruje się Jego ideałami, a w szczególności: pracownikom nauki i przemysłu za wyróżniającą się twórczą działalnością naukową, konstrukcyjną lub technologiczną w dziedzinie elektryki, ze szczególnym wskazaniem na technikę wysokich napięć i dyscypliny pokrewne, nauczycielom akademickim i nauczycielom szkół średnich za wyróżniającą się działalnością dydaktyczną w dziedzinie elektryki, szkołom oraz innym instytucjom i organizacjom związanym z elektryką za wyróżniającą się pracą organiczną bądź za inne osiągnięcia o bezspornie dużym znaczeniu społecznym [5].

W 1987 roku został wyemitowany medal z okazji XXIV Zjazdu Delegatów SEP, który był zorganizowany w Gdańsku. Na awersie przedstawiono jednomasztowy jacht na tle gdańskiego żurawia, kamienic i wież gdańskich kościołów. Poniżej herb Gdańska. W otoku napis: XXIV ZJAZD DELEGATÓW · GDAŃSK-1987.

Odnaka honorowa SEP

Na rewersie umieszczono odznakę honorową SEP, przyznawaną przez Zarząd Główny w celu wyróżnienia za aktywną, zaangażowaną działalność na rzecz Stowarzyszenia i elektryki polskiej.

W otoku napis: STOWARZYSZENIE ELEKTRYKÓW POLSKICH. Medal sygnowany na rewersie: ZP. Medal o średnicy 64 mm. Autorem projektu jest Zygmunt Przechowski.

Medal XXIV Zjazdu Delegatów

Kolejny medal nie jest medalem Oddziału Gdańskiego SEP, ale jest z nim związany przez postać prof. Hoffmanna. Medal prof. Alfonsa Hoffmanna został ustanowiony uchwałą Zarządu Głównego Stowarzyszenie Elektryków Polskich z 2004 roku (w latach 2001–2004 medal nadawany był przez Kapitułę przy Oddziale Bydgoskim SEP) [6].

Medal prof. Alfonsa Hoffmanna

Na awersie medalu umieszczona jest podobizna profesora, a w otoku napis: PROFESOR ALFONS HOFFMANN 1885-1963. Na rewersie znajduje się napis: PREZES / I CZŁONEK / HONOROWY / STOWARZYSZENIA / ELEKTRYKÓW / POLSKICH, w dolnej części logo SEP, w otoku napis: TWÓRCA POMORSKIEGO SYSTEMU ELEKTROENERGETYCZNEGO. Medal wybity z tombaku patynowanego w nakładzie 200 sztuk. Średnica wynosi 70 mm. Autorem projektu jest bydgoski artysta rzeźbiarz Marek Gucałski. Medal imienia prof. Alfonsa Hoffmanna nadawany jest osobom, które przyczyniły się do rozwoju krajowej energetyki w różnych formach działania (projektowanie, badania

naukowe, eksploatacja i remonty w energetyce, budowa obiektów energetycznych itp.).

Na kolejnych trzech z omówionych medali, pokazana jest siedziba Oddziału Gdańskiego SEP – Dom Technika w Gdańsku. Pierwszy z nich został wybity 1974 roku.

Medal z okazji otwarcia Domu Technika

Na awersie medalu przedstawiono budynek Domu Technika w Gdańsku, który jest siedzibą szeregu stowarzyszeń naukowo-technicznych. U dołu z prawej strony napis: OTWARCIE / 1974. Medal sygnowany na awersie: TG.

Na rewersie, w kole zębatym napis w ośmiu wierszach: XXV / LAT / NACZELNEJ / ORGANIZACJI / TECHNICZNEJ / W / GDAŃSKU / 1848-1973. Medal o średnicy 60 mm. Autorem stempla jest Tadeusz Gajor [7].

Kolejny medal Naczelnej Organizacji Technicznej został wybity z okazji 40-lecia NOT w 1985 roku.

Medal 40-lecia Naczelnej Organizacji Technicznej

Na awersie przedstawiony jest statek przy terminalu paliw płynnych, w otoku napis: 1945 – 1985 / 40-LECIE NOT. Na rewersie budynek Domu Technika, w otoku napis: RADA WOJEWÓDZKA NOT / W GDAŃSKU. Medal o średnicy 68 mm.

Ostatni z omawianych medali został wybity z okazji 50-lecia NOT w 1997 roku.

Medal 50-lecia Naczelnej Organizacji Technicznej

Na awersie umieszczono logo Naczelnej Organizacji Technicznej (litery NOT kole zębatym), otoczone wieńcem. Poniżej w dwóch wierszach napis: GDAŃSK / 1957 – 1997. W otoku napisy: 50 lat / NACZELNEJ ORGANIZACJI TECHNICZNEJ. Na rewersie, na tle panoramy Gdańska Dom Technika. Poniżej herb Gdańska podtrzymywany przez lwy i daty: 997 1997. W otoku napis: W ROKU OBCHODÓW MILLENIUM GDAŃSKA / NOT. Medal sygnowany na rewersie ZP (Zygmunt Przechowski). Średnica 69 mm.

Literatura

- [1] Więcek A.: Dzieje sztuki medalierskiej w Polsce. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1989
- [2] Frąckowiak M.: Rejestr medali gdańskich, cz. 7. Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne, nr 22, grudzień 1995
- [3] Marusak A., Szastała J.: Historia znaku SEP. OW SEP 2006
- [4] Świsulski D.: Medale Politechniki Gdańskiej, część 2. Pismo PG, nr 1 (169), marzec 2012
- [5] Regulamin nadawania Medalu Pamiątkowego imienia Profesora Stanisława Szpora. Zarząd Oddziału Gdańskiego SEP, 19 marca 2007
- [6] Praca zbiorowa: Alfons Hoffmann – pionier polskiej elektroenergetyki. Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Oddziały Bydgoski, Gdański, Toruński, 2009
- [7] Frąckowiak M.: Rejestr medali gdańskich cz. 5. Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne, nr 20, maj 1995